

Ministerie van Defensie

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

-Aan:
Zie verzendlijst.

Telefoon 070 - 318 81 88
Telex 32374 KYDER/BIV NL
Telefax 070 - 318 79 51

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/91/095/4721	02 oktober 1991

Onderwerp
Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 70/91)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongeclassificeerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst
voor deze
Het Hoofd S

Kolonel der Grenadiers

Bijlagen
één
Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 6634

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.

Verzendlijst behorende bij brief MID nr. DIS/91/095/4721, d.d. 02 oktober 1991

Aan:

Coördinator Verenigde Inlichtingendiensten Nederland

(Secretaris Generaal Ministerie Algemene Zaken)

Hoofd Inlichtingendienst Buitenland

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst

Ministerie van Buitenlandse Zaken

t.a.v. AMAD

JOEGOSLAVIE
Militair-politieke situatie
70/91

(Afgesloten 021100 OKT 1991)

Kroatië

De gevechten in Kroatië zijn sinds gisteren duidelijk geëscaleerd. Er was sprake van hevige botsingen tussen de Kroatische (para-)militaire organisaties enerzijds en Servische strijdgroepen en het federale leger (JNA) anderzijds in diverse streken in Slavonië, met name rond Vukovar en Vinkovci. Daarnaast werden gevechten gemeld uit de omgeving van de Adriatische kuststeden Zadar en Dubrovnik. Ook rond Zagreb werd geschoten bij de nog steeds door de Kroaten omsingelde JNA-installaties.

Beide partijen beschuldigen elkaar ervan de gevechten te hebben uitgelokt. In Zadar werden de JNA-installaties weer van water- en stroomtoevoer afgesneden als vergelding voor een mortieraanval op de stad, die door de Kroaten aan de JNA werd toegeschreven. Als reactie op de Kroatische stap voerde de JNA weer hevige beschietingen op Zadar uit. De beschieting van (de buitenwijken van) Dubrovnik werd volgens Kroatische verklaringen uitgevoerd door schepen van de federale marine en vanuit de aangrenzende republiek Montenegro. De gevechten rond Zagreb zijn echter waarschijnlijk geïnitieerd door Kroatische gewapende groepen, al dan niet onder commando van de Kroatische regering.

Ook op politiek niveau is sprake van toenemende spanningen. Zoals gerapporteerd heeft de JNA-leiding gisteren geëist dat de Kroatische aanvallen op JNA-installaties onmiddellijk moeten worden gestaakt, op straffe van de vernietiging van een vitaal Kroatisch doel bij iedere nieuwe aanval. De Kroatische president Tudjman heeft hierop gereageerd met een aanbod tot onderhandelingen. De legerleiding heeft echter geantwoord dat zij het woord van Tudjman niet vertrouwt en dat het bovengenoemde ultimatum van kracht blijft.

Uit een Kroatische persmelding blijkt dat Kroatische eenheden gisteren een aanval van de JNA op Vukovar hebben afgeslagen. Indien bevestigd, toont dit bericht aan dat tenminste in deze omgeving geen sprake is van een beslissend militair overwicht van de JNA. Het is echter denkbaar dat de JNA bij zijn aanval een zekere terughoudendheid heeft betracht uit vrees voor het lot van de door de Kroaten belegerde JNA-installaties in de stad.

Er bestaat nog steeds onduidelijkheid over de intenties van de JNA. Het optreden bij Vukovar geeft aan dat het leger niet van plan is deze stad op te geven, zoals klaarblijkelijk is gebeurd bij Vinkovci. Opmerkelijk is echter dat in het bovenvermelde ultimatum tevens wordt gesteld dat de lokale Kroatische autoriteiten, teneinde verder bloedvergieten te voorkomen, onderhandelingen moeten aanknopen met de JNA "met het oog op een veilige aftocht van eenheden met hun technische uitrusting en roerende goederen, alsmede de gezinnen van de militairen uit de bedreigde garnizoenen". Deze formulering lijkt aan te geven dat de JNA bereid is de belegerde installaties te ontruimen. Dit lijkt een bevestiging van het streven zich terug te trekken uit die gebieden waar de JNA ongewenst is.

De onduidelijkheid die op dit gebied heerst houdt wellicht mede verband met de fundamentele problemen waarmee de JNA geconfronteerd wordt. Evenals tijdens de gevechten in Slovenië in juli lijkt de JNA niet bereid of in staat voldoende militaire middelen te concentreren om een overwicht te bewerkstelligen. Dit houdt mogelijk verband met het feit dat de reguliere strijdkrachten met name zijn geoefend en uitgerust voor een grootschalige confrontatie met (pantser)troepen. In het Joegoslavische verdedigingsconcept zou deze component worden aangevuld met de eenheden voor Territoriale Verdediging. Deze hebben zich echter zowel in Slovenië als in Kroatië omgevormd tot een kern van eigen strijdkrachten en keren zich nu tegen de troepen die zij zouden hebben moeten complementeren.

Hierdoor bezit de JNA in feite slechts de mogelijkheid over te gaan tot massale aanvallen, die grote schade aan met name burgerdoelen met zich mee zouden brengen en ook de toch al zwaar belaste economische situatie verder zou doen verslechteren. De legerleiding aarzelt in veel gevallen dergelijke middelen in te zetten in een binnenlands conflict. Bovendien zijn twijfels gerezen over de vakbekwaamheid van veel JNA-officieren. Dit zou een van de redenen zijn geweest waarom de JNA in het offensief tegen Kroatië van enkele weken geleden slechts een klein deel van de beoogde doelen heeft bereikt. Dit alles, in combinatie met de waargenomen versterking van de Kroatische strijdkrachten met zware wapens, legt vermoedelijk beperkingen op aan de opties van de JNA.

Ook de etnische tegenstellingen vormen een bron van zorg voor de legerleiding. Zoals reeds eerder gerapporteerd bestaat de JNA door diverse ontwikkelingen nog vrijwel uitsluitend uit Serviërs, waardoor de oriëntatie op de politieke doelstellingen van Servië toeneemt. Met name de meer gematigde stroming in de defensieleiding, waartoe ook minister van Defensie Kadijevic behoort, wil echter een volledige identificatie met Servië vermijden, omdat dit het beeld van de JNA als federale, pan-Joegoslavische instelling tegenspreekt. Het is echter zeer de vraag of dit proces nog om te buigen is.

Er zijn aanwijzingen dat Tudjman zich zeer wel bewust is van deze problemen van de JNA. Bovendien is hij, mede op grond van berichten omtrent het ontduiken van oproepen door reservisten, van mening dat de JNA zich in een desintegratiefase bevindt. Zijn streven is er derhalve op gericht zo veel mogelijk tijd te winnen en de JNA geen aanleiding te geven voor een massale aanval. De bovengenoemde processen zouden er dan in resulteren dat de JNA zich gedwongen zou zien Kroatië te verlaten, waarna de Kroatische strijdkrachten met relatief weinig moeite zouden kunnen afrekenen met de Servische strijdgroepen.

Federale overheden

Gisteren heeft, volgens verwachting, een bijeenkomst plaatsgevonden van een deel van het federale presidium. De voorzitter, de Kroaat Mesic, en de Sloveense afgevaardigde zijn daarbij niet aanwezig geweest, in tegenstelling tot de overige twee niet tot het "Servische blok" behorende leden Macedonië en Bosnië-Herzegovina. Met name aan dit laatste feit kan de (Montenegrijnse) vice-voorzitter Kostic, die het initiatief tot deze vergadering heeft genomen, een argument ontleenen ter ontkrachting van Mesic's stelling dat de convocatie, en bijgevolg de besluiten van de vergadering, illegaal zijn.

In het communiqué dat na afloop van de presidiumzitting is gepresenteerd, wordt gesteld dat Joegoslavië zich in "oorlogsgevaar" bevindt. Volgens de Joegoslavische Grondwet heeft het presidium in dat geval het recht decreten uit te vaardigen die de kracht van wet hebben. In deze situatie kan het presidium volgens de Constitutie besluiten tot een algemene mobilisatie en, indien het federale parlement daartoe niet in staat is, zelfs de staat van oorlog

uitroepen. Dit alles onderstreept het reeds eerder geuite vermoeden dat het door Servië gedomineerde (romp)presidium beoogt een zo groot mogelijk deel van 's lands defensiepotentieel te mobiliseren ter ondersteuning van de Servische politieke doelstellingen. Hierbij moet worden opgemerkt dat een dergelijke handelwijze weliswaar formeel in overeenstemming is met de Grondwet, maar tegen de achtergrond van de verdeeldheid binnen het presidium en de andere federale machtsorganen, in feite een semi-legale overname van de staatsmacht vormt.

Bosnië-Herzegovina

Gisteren is, onder supervisie van de speciale EG-gezant Wijnaendts, met alle betrokken partijen overeengekomen de activiteiten van de EG-waarnemersmissie uit te breiden tot Bosnië-Herzegovina. Zoals gesteld is in Bosnië-Herzegovina weliswaar sprake van gewapende incidenten, maar nog niet van grootschalige etnische botsingen. De activiteiten van de waarnemersmissie in Bosnië-Herzegovina zullen derhalve een meer preventief karakter hebben dan in Kroatië en Slovenië. Alle Bosnische partijen hebben hun tevredenheid met het bereikte akkoord uitgesproken. De hoop is derhalve gerechtvaardigd dat de activiteiten van de waarnemersmissie kunnen helpen voorkomen dat de Servisch-Kroatische tegenstellingen zich uitbreiden tot Bosnië-Herzegovina.

Hoe groot de kans op een dergelijke uitbreiding was, bleek afgelopen week onder meer uit een conflict tussen de Bosnische minister van Defensie Doko en zijn naaste medewerkers. Zoals bekend bestaat de bevolking van Bosnië-Herzegovina uit vertegenwoordigers van drie naties (volgens de laatste volkstelling 43,77% Moslims, 31,46% Serviërs en 17,34% Kroaten). De regering wordt gevormd door een coalitie van de drie partijen die deze bevolkingsgroepen vertegenwoordigen. Doko is een Kroaat, zijn plaatsvervanger een Moslim en zijn staatssecretaris een Serviër. Zij hebben Doko ervan beschuldigd onder bevel van Kroatië te staan en in dit kader orders te hebben uitgevaardigd die een anti-Joegoslavische en anti-JNA stemming moesten creëren. Dit houdt ongetwijfeld verband met de vrees dat de troepenbewegingen van de JNA in Bosnië-Herzegovina mede zijn bedoeld als ondersteuning van de politieke koers van de republiek Servië, die de afgelopen maanden pogingen heeft gedaan om de politieke situatie in Bosnië-Herzegovina te destabiliseren door de bevolkingsgroepen tegen elkaar op te zetten.

Internationale vredesinspanningen

De voorzitter van de EG-vredesconferentie met betrekking tot Joegoslavië, Lord Carrington, heeft bekend gemaakt dat aanstaande vrijdag opnieuw een zitting zal worden gehouden van de ministers van Buitenlandse Zaken van de federale Joegoslavische regering en de zes deelstaten. Dit is in tegenspraak met eerdere berichten dat een dergelijke plenaire zitting pas weer zou plaatsvinden als de drie eerder aangekondigde werkgroepen verslag zouden hebben uitgebracht aan Carrington. Deze wijziging houdt waarschijnlijk verband met tegenstellingen over de vraag wie de betreffende werkgroepen moet voorzitten. De convocatie van de ministers betreft mogelijk een laatste poging van Carrington om een dialoog op gang te brengen voordat het "Brioni-moratorium" op 7 oktober verloopt. Mogelijk zal hij verzoeken tot een verlenging van het moratorium. Kroatië heeft echter al duidelijk gemaakt hiermee niet te zullen instemmen. Hoewel alle beoogde deelnemers inmiddels de bereidheid te kennen hebben gegeven om vrijdag naar Den Haag te komen, blijft het onwaarschijnlijk dat op deze bijeenkomst een belangrijke doorbraak zal kunnen worden gerealiseerd.

Conclusie/voorzicht

Hoewel geen zekerheid bestaat over de intenties van de JNA en de opties die zij ter beschikking heeft, blijft zij vasthouden aan de eis dat verdere aanvallen op eenheden en installaties in Kroatië onmiddellijk dienen te worden gestaakt.

Met is echter twijfelachtig of de Kroatische (para-)militaire organisaties bereid of in staat zijn hieraan te voldoen.

Met federale (romp)presidium, dat door Servië wordt gedomineerd, heeft op semi-constitutionele wijze de bevoegdheden van regering en parlement aan zich getrokken en lijkt zich voor te bereiden een zo groot mogelijk deel van de Joegoslavische defensie-capaciteit ten behoeve van de Servische politieke doelstellingen te mobiliseren. De kans dat de EG-conferentie over Joegoslavië positief resultaat zal opleveren, neemt verder af.